

SİYASAL YAŞAMDA KADIN SEÇMEN VE ADAYLARIN KARŞILAŞTIKLARI BAŞLICA ENGELLER: İTALYA ÖRNEĞİ

Emanuela Calabrini-SID*

İtalya parlamenter bir demokratik ülke olup, yaklaşık 57.9 milyonluk nüfusunun 29.7 milyonu kadındır (Birleşmiş Milletler 1995:23). Nüfusun çoğunluğunun kadın olmasına karşın, İtalya'yı erkekler yönetmektedir. İtalya'nın hiçbir zaman kadın başbakanı veya cumhurbaşkanı olmadı.

Avrupa'da tutulan kayıtlara göre 1990'ların başlarında İtalya'da hem Senato'da hem de Milletvekilleri Kamarasında kadın oranı %8.4'tü. Buna karşın aynı rakam Danimarka'da %33, Hollanda'da %24.4 ve Almanya'da %21.5'ti (Colombo, 1994:180). En son 1996 seçimlerinden sonra, bu rakam daha da azaldı, kadınlar şimdi parlamentodaki koltukların sadece %8'ine sahiptirler; Senato'da 25 koltuk ve Milletvekilleri Kamarasında 60 koltuk.

1990'ların başlarında yerel yönetimde bile, kadınların katılımı düşüktü. *Amministrazioni comunali*'de (yerel hükümet idaresinin en alt kademesi) kadın oranı %9.2, *amministrazioni provinciali*'de (orta kademe) %7.1 ve *consigli regionali*'de (en yüksek kademe) %6.7. Böylece en yüksek kademe, karar verici mercide, en düşük kadın oranı olduğu görülüyor.

Bu rakamlar kadınların siyasete girmekten çekindikleri ve çeşitli engellerin de onların ülkenin siyasal yaşamına katılmalarını engellediği bir ülke görüntüsü veriyor.

Ben üç grup engel olduğunu saptadım: kadınların sosyal rolü üzerinde tarihsel olarak Katolik dininin kuvvetli etkisi; "kadın dostu" olmayan siyasal sistem ve son olarak da kadınlara karşı ve kadınların siyasal tutumları.

i. Kadınların sosyal rolü üzerindeki Katolik dininin etkisi

İtalya yakın zamanda kurulmuş ulusal bir varlıktır. Savoy Kralı I'inci Viktor Emmanuel ülkenin sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan farklı

* Uluslararası Kalkınma Kurumu uzmanı.

bölgelerini 1870'de iltihak ettiği zaman birleşmiştir. O zamana kadar Kuzeyi Avusturya'nın yönetimi altındaydı, Merkezi Papa yönetiyordu, Güneyde de Burbon Monarşisi hakimdi.

Ataerkil bir düzen içerisinde kadınlar anne ve ev kadını rollerinde kısıtlı idiler. Papa ülkede bu anlayışın yerleşmesinde çok kuvvetli bir etkiye sahipti.

Ülkenin birleşmesi de bu durumu fazla değiştirmede ama *Risorgimento* (ulusal uyanış) adı verilen bu devirde bazı kadınların dikkat çekici katkıları oldu. Bunların arasında en koyu milliyetçiler olarak, Sara Nathan, Carlotta Benettini, Anita Garibaldi ve Cristina di Belgioioso gibi milliyetçi emellerle yeni feminizm fikirlerini savunun kadınları görüyoruz. 1866'da Cristina di Belgioioso *Scritto sulla Condizione della Donna*'yı (kadınların durumu hakkında yazılar) yayınladı.

Birleşmeden sonra monarşinin 1922'de iktidarı Mussolini devrine kadar kadınların oy hakkı talepleri ve kadın hakları hareketi sürdü. Bu devirde ise, yetenekli yazarlar kadın haklarını elde etmek için bir kampanya yürüttüler. Alaide Beccari tamamen kadınların sosyal ve siyasal düşüncelerine ayrılmış olan *La Donna* (kadın) adlı bir gazetenin masraflarını karşıladı.

Bu olgular, kadın entelektüellerin ataerkil yapıyı kabul etmediklerini ve kadınların durumunu iyileştirmek için feminist görüşleri yaymak için mücadele verdiklerini gösteriyor.

Ülkenin Kuzeyde oluşan sanayileşmesi ile, kadınlar da yüksek sayıda iş gücüne katıldılar, kadın işçi örgütleri kuruldu. Ücretlerle çalışma koşullarını düzeltmek için aktif siyasal adımlar atıldılar. 1889'da *Società delle Sorelle del Lavaro* (Emekçi Kızkardeşler Sendikası) kadın tekstil işçileri tarafından kuruldu ve çalışma saatlerini azaltmak, ücretleri de yükseltmek için mücadele etmeye başladı.

Bu devre boyunca hem kadın entelektüellerin hem de kadın işçilerin kadınların güçlenmesi için savaştığını dikkate almak gerekmektedir.

Ancak Faşizmin yaygınlaşması ile, içinde kadınların son derece etkin olduğu işçi hareketi Mussolini tarafından engellendi.

Mussolini 1929'da Vatikan ile Lateran Concordat anlaşmasını imzaladı, böylece kilise devletin güç yapısına yeniden girmiş ve ülkede kanonik yasaların güçlenmesine yol açılmış oldu. Lateran Concordat ailenin fesh edilemezliğini teyit etti ve 1880'de Papa XIII'üncü Leo'nun öne sürdüğü üzere, bir erkeğin kadını üzerinde, İsa'nın kilise üzerinde yaptığı gibi hüküm sürmesi gerekiyordu.

Laterna Concordat'ın imzalanması Marksist fikirlerin hızla yayılmakta olduğu bir devirde yer aldı ve kilise yeni Marksist düşünce biçimini yenmek için, dini doktrinin savunulmasında daha da tepkisel bir tutum içine girdi.

Kiliseye göre kadının rolü gelenekleri korumak, anne ve ev kadını olarak üretken rolü ile dünyaya katkı yapmak ve kendisini ailesinin mutluluğuna adanmasıydı.

Devinimsel *Quadragesimo anno* ile Papa 1931'de kadının yerinin evi olduğunu yineledi. Katolik doktrininin içinde derin bir şekilde yerleşmiş olan kavrama göre yaşamları boyunca kadınlar, babaları, erkek kardeşleri ve kocaları tarafından katı bir erkek otoritesinin altında tutulmalıydılar.

1923'te Papa kadınların okul müdiresi olamayacaklarına dair bir fetva çıkardı. Bu emir uzun bir Faşist antikadın yasaları zincirinin ilki idi. 1926'da Mussolini konsey seçimlerini feshetti. Bu durum, Birinci Dünya Savaşında yaptıkları olumlu katkılarla idari oy hakkı kazanmış olan kadınların elinden bu hakkın alınmasını sağladı.

Kadınlar için diğer bir kısıtlayıcı etken de 'ırkın yenilenmesi ve çoğalmasına yönelik olarak' nüfusun artması için Mussolini'nin uyguladığı demografik siyasetti. 1924'te herhangi bir şekilde doğum kontrolü uygulanmasını karşılığında ceza verilecek olan yasa dışı bir uygulama olarak ilan etti. 1930'da kadının isteğine karşın dahi olsa bir erkek akraba veya koca kürtaj için ısrar etmediği takdirde (bu durumda ya ufak ya da hiç ceza verilmiyordu) kürtaj yaptırmak veya yaptıracak bir kadına yardım etmek en az beş yıl hapis gerektiren bir suç olarak ilan edildi.

Code Rocco adı altındaki yeni yasalar, kadının ev içindeki hakimiyetini de yok etti ve statüsünü düşürdü. Vatikan ve Duce'nin birbirlerini besledikleri bu yirmi senelik Faşizm dönemi özellikle İtalyan kadınları için çok zararlı oldu.

Ancak bu dönemde tüm kadınlar pasif bir şekilde faşizme direndiler ve kabul etmediler. Birçoğu partizanların faşist güçlere karşı direnç örgütü olan *Resistenza* Hareketine katkı yaptı. 200.000 partizandan 70.000'inin kadın olduğu tahmin edilmektedir (Bassnet, 1986:104). Anti-faşist birlik savaşın bu son yıllarında feminist hareketine güç verdi ve 1944'te kadınlar Milano'da açık bir şekilde Uluslararası Kadınlar Gününü kutladılar.

Sosyalist ve komünist fikirler faşist devirden sonra da hayatta kaldılar ve sosyalist ve komünist liderler sayesinde cinsler arası eşitlik ilan edildi ve değişim için ulusal gündeme kadın sorunları da girmeye başladı.

Savaşın sonra demokrasi yeniden kuruldu ve Sosyalist ve Komünist Partilerinin de katkılarıyla kadın-erkek eşitliği ve kadınların oy verebilmesi gibi hususları da kapsayan yeni bir cumhuriyetçi anayasa yazıldı. Kadınların ilk defa oy vermesi 1946 yılında monarşi veya cumhuriyet arasında seçim yapılması için bir halk referandumu idi. Seçmenlerin %53'ü kadındı ve bu kadınların %81'i yeni kazanmış oldukları bu oy verme hakkını kullandı (Kaplan, 1992:239). PCI (İtalya Komünist Partisi) içerisinde kadın hücreler örgütlendi ve 22 kadın Seçmenler Meclisinin (Milletvekilleri Kamarası) delegeleri oldular. Ancak bunun oluşabilmesi için yeterli baskı yapmak üzere kadınların kitle halinde gösteriler yapması gerekti.

Nisbi temsile dayalı seçim sisteminden yardım alarak ülkeyi savaş sonrası ilk genel seçiminden 1990'ların başına kadar yöneten parti, siyasetini geleneksel kilise değerlerine dayandıran muhafazakar Hıristiyan Demokrat Partisi idi.

Ve sol kanat siyasal partiler kadınların İtalyan toplumu içerisinde güçlenmesi için siyasette değişiklikler yapmaya çalışmalarına rağmen, seçmenlerin katolik kimliğine tecavüz etmekten korktukları için fazla ileri gidemediler ve siyasal yaşamın dışındaki kadınlar kendileri eyleme geçerek durumlarını iyileştirme hareketini başlattılar.

Kadınların sosyal konumunu düzeltmek için esas başarılar halen kadınların baskı altında tutulmasını öngören faşist yasaların kaldırılması için çalışan İtalyan kadın gruplarının 1960'larda ve 1970'lerde elde ettikleri sonuçlar sayesinde kazanıldı. İşverenlerin kadın çalışanların işlerine son verebilmesini sağlayan yasa 1963'te yürürlükte kaldırıldı. Doğum kontrol araçlarının satışı ve reklamını yasaklayan yasa da ancak 1971'de yürürlükten kaldırılabilirdi. 1976'ya kadar zina sadece kadınlara ceza verilmesine yol açıyordu. 1975'te Aile Kanunu değiştirilene kadar, kızlar 12 yaşında evlendirilebiliyordu (Kaplan, 1992:).

1974 ve 1981'de yapılan ulusal referandumlarda, boşanma ve kürtaj serbest bırakıldı. böylece ilk defa olarak İtalyan toplumunun çoğunluğu açıkça kilisenin geleneksel değerlerine karşı çıkmış oldu.

ii. 'Kadınlara dost olmayan' siyasal sistem

Birçok kadın siyasal partilerin dünyasını sevmez zira partinin hiyerarşik merdiveninde tırmanmak için 'güç ihtirası' içerisinde rekabet etmekten hoşlanan erkeklerle yarışa girmek hoşlarına gitmez.

Doğaları itibarı ile ve doğdukları andan itibaren kendilerine atfedilen toplumsal rolden dolayı, sonuç almaktan çok, siyasete kendi kişisel başarılarını ilerletmek için girerler, kadınlar ise daha somutturular, doğaları gereği sade-

ce oynamış olmak için siyasal oyunlara girişmek hoşlarına gitmez. Bu sebepler genellikle siyasal deneyimi olan ve sistemin siyasal yapısından dolayı sonuç almakta zorlanan kadınlar tarafından öne sürülmektedir.

Laura Balbo bir 'jerontolojik kurumsal sistemden' bahsediyor, bu sistemde olgun ve başarılı erkekler sonsuz saatler boyunca konuşmaktan ve siyasal kariyerlerini ilerletmek için övünmekten hoşlanırlar. Bu sistemin yapılanış şekli kadınların çoğunluğu için engel teşkil ediyor ve oyunun kurallarını kabul edenlerin geleceği de azınlık olarak kalmak oluyor. Drude Dahlerup kadın siyasalcıları (kuzey ülkelerinde) 'kraliçe arılara' benzeterek bu noktayı vurguluyor. çok büyük şeref kazanıyorlar ama tanınasal olarak sayılarının artmamasına mahkûmlar (Colombo, 1994:193).

Yerel siyasete girişmiş olan İtalyan kadınlar üzerinde yapılan bir araştırma, kadın siyasetçilerin çoğunun siyaseti kendi imajlarını yükseltmek için ve kariyerlerini ilerletmeye yarayan bir yöntem olarak görmediklerini, kendi reklamlarını yaptıkları siyasal tartışmalara girmekten hoşlanmadıklarını ve zamanlarını yerine getirmek için seçildikleri programı yürürlüğe sokmak için harcamayı yeğlediklerini göstermektedir. Ayrıca kadınların geleneksel anne ve eş rollerini yerine getirmek için harcadıkları zamandan dolayı, siyaset için ve özellikle bu tür İtalyan *Politica Spettacolo* için erkeklerden daha az zamanları olduğunu da göstermiştir.

Siyasette kullanılan dil bile, seçmenlerden son derece uzak olan siyasetçilerin kullandığı zor terimlere *politichese* adı verilerek, kadınların sevmediği bir unsura dönüşmüştür. Halbuki siyasal dünyada başarılı olabilmek için kadınların da erkekler gibi davranmaları, aynı dili konuşmaları ve oyunun kurallarını kabul etmeleri gerekmektedir.

Siyasette kadınların başarılı olmasına karşın diğer bir engel de İtalya'da kadınların erkeklerden çok, çok iyi eğitilmiş ve yetenekli olmanın yanı sıra, meşhur olmaları ve/veya zengin iyi tanınmış ailelerden gelmeleri seçilebilmeleri için bir şart oluşturmaktadır. Seçildikten sonra da kadınların profillerini yüksek tutmaları gerekmektedir, zira herkesin onlardan çok fazla beklentisi olduğu için, programları başarılı olmazsa, sadece kendileri değil tüm hemcinsleri suçlanmaktadır. Seçildikten sonra, cinslerinin bir temsilcisi olarak görülürler ve belli bir kadın grubu veya hareketinin taraftarı olarak partilerinin fikirlerini de riske atabilirler.

Bu yüzden, siyasi partiler çoğunlukla kadınları aday listelerine almak konusunda isteksiz davranırlar.

Bunun ötesinde siyasetçiler genellikle kariyerlerini yerel yönetimde başlattıkları için ve yerel yönetimin de ilk aşamada profesyonel kariyer ile yarım

gün siyasal çalışmanın bir karışımını gerektirmesinden dolayı, erkekler her ikisini de yapabilme olanağına daha fazla sahiptirler, çoğu zaman da siyasal konumlarını mesleklerinde ilerlemek için kullanırlar. Bu çifte kariyerin ağırlığı, aynı zamanda aile içi baskılar, işleri ile siyasal kariyer arasında uzun dönemli finansal güvenlik vermeyen bir seçim yapmak zorun kalan kadınlar için çok ağır gelmektedir.

iii. Tutumlar

Kadınların siyasette başarılı olmalarını engelleyen diğer bir durum da, siyasete ve kadın siyasetçilere karşı, bizzat kadınların genel tutumudur. Avrupa ülkelerinde siyasal ilgi alanları ile yakın zamanda yapılan bir ankette, kadın ve erkekler arasındaki en fazla ayrımın olduğu ülkenin İtalya olduğu ortaya çıktı, ancak genç kuşak arasında bu ayrım gittikçe azalmaktadır (Inglehart, 1988).

İtalya'da kadınlar genellikle siyaseti amaçlara ulaşmaktan çok, siyasetçilerin "güç ihtiraslarını" tatmin ettikleri ve siyasal kariyerlerinde ilerleme kaydetmek için mücadele ettikleri bir arena olarak gördükleri için, kadınlar siyasete ilgi göstermemektedir. Ayrıca İtalyan siyaset dünyasında görülen yüksek düzeydeki çürümüşlük seçmenlerin geneline ve özellikle kadın seçmenleri hayal kırıklığına sürüklemekte ve iyiye doğru bir gidiş için umutlarını kırmaktadır.

Bunlara rağmen, siyasal sahnedeki aktörleri değiştirerek durumu değiştirmek yerine, kadın seçmenler hâlâ temsilcileri olarak erkekleri seçmekte, siyasetin "erkek işi" olduğuna inanmaktadır. Siyasal açıdan bu şekilde erkeklerle boyun eğiş Duverger tarafından 1960'larda tanımlanmıştır (Colombo, 1994:116). Kadın politikacıların kadının durumu ve eşit fırsatlar hakkında konuşma yaptıkları zaman, tutumlarının soğuk ve uzak olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak

Bu engellerin aşılması için ne yapılmalıdır?

Tüm İtalyan tarihi boyunca kadın haklarındaki ilerlemelerin siyasal spektrum dışında yapılmış olduğu ve sadece Kilisenin ataerkil yapısına karşı isyan etmeyi başarmış olan kadınlar sayesinde gerçekleştiği açıktır.

Bence, çeşitli kadın grupları aracılığı ile değişim için baskı uygulayarak hem siyasal arenanın dışarısında, hem de kadın siyasetçileri ayıran ideolojik farklılıkların üstesinden gelerek siyasal arenanın içerisinde kadınların güç kazanmak için mücadelelerine devam etmeleri gereklidir.

Siyasete değişik yaklaşımları sayesinde kadın ve erkeklerin siyaset yapılmasına eşit katkı yaptıkları karma bir siyasal sistemin yaratılmasının önem ve yararlarının anlaşılması için vatandaşları aydınlatmak konusunda kadın gruplarının oynaması gereken çok önemli bir rol bulunmaktadır.

Diğer taraftan, kadın siyasetçilerin partiler arası önergelerini kadın siyasetçilerin varlığını ve gücünü arttırmak üzere sürdürmelidirler. Kadın parlamento gruplarının örgütlenmesi, Kadın Belediye Başkanları Derneği (1995), yerel düzeyde seçilmiş kadınların derneği Eletta (1992) gibi bu partiler arası girişimlerin birçok örneği bulunmaktadır. Yakın zamanda, kadınlara karşı şiddet uygulayan erkeklere verilen cezaların arttırmayı öngören yasanın kabulü de olumlu bir gelişmedir. Mevcut siyasal sistemin yapısını değiştirerek daha 'kadın dostu' haline getirmek üzere yasalar yaratmak için aynı istek ve kararlılık gösterilmelidir.

Kadınların siyasete girmelerini daha kolay hale getirmenin bir yöntemi de kota sistemi koymaktır. böylece siyasal pozisyonların belli bir sayısı doğrudan kadınlara verilecektir. Bu siyaset günümüzde bazı sıcak müzakerelerin konusu olmaktadır, bazıları kadınlara belli bir sayıda sandalye ayrılmasının onları karar verme sürecine sokmak için iyi bir yöntem olduğunu düşünmekte, diğerleri ise, sorunun sistemin içerisinde mevcut olmak değil, erkek gibi davranmaya gerek kalmaksızın kadınların siyasal sistemin bir parçası olabilmesi, erkekler ile aynı şanslara sahip olarak aday gösterilme ve seçilme şansına sahip olması ile mümkün olacağını düşünmektedir.

25 Temmuz 1995'te kotalar yürürlükten kaldırıldı, zira bunlar İtalyan Anayasasının 51'inci maddesinde tüm vatandaşların cinsiyetleri hesaba katılmaksızın siyasete eşit giriş hakkının bulunduğunu belirten hükme karşı idiler. Böylelikle kadınların karar verme sürecine kısmi de olsa dahil olmaları için ortadaki gereksinimi bu yolla karşılama ümidi tamamen yok oldu.

Siyasal yaşamda kadınların karşılaştıkları sorunların çözümü için kolay çareler olmadığı ve değişimin zaman ve çaba gerektirdiği açıktır. Ancak annelerinden daha eğitilmiş olan yeni kuşak kadınların, erkeklerin onların adına aldığı ekonomik ve siyasal kararları kabul etmeye daha az yatkın olmalarına inanıyorum.

Ancak, şunun da altı çizilmelidir ki, siyasal katılım sadece resmi siyasete katılım rakamları ile ölçülemez, zira İtalya'nın sivil hareket konusunda çok kuvvetli bir geleneği bulunmaktadır. Bunun içinde kadınların katılımı çok yüksektir ve geçmişte de yüksek olmuştur.

Gönüllü hizmetler, işbirliği, dernekçilik, dayanışma ağı, kişi ve fikirlerle tanışılabilen kitap evleri, bağımsız basın diğer siyaset şekilleridir

(Libreria delle Donne di Milano, 1996:7) ve siyasal partilerin birleşik güçlerini kaybettiği ve işsizlik sigortası sisteminin çöktüğü bu devirde sosyal yapının hayatta kalması için bu siyaset biçimi çok büyük önem taşımaktadır.

Devletin artık sağlayamadığı tüm sosyal hizmetleri (örn. anti-şiddet merkezleri, yardım hatları) sağlayan derneklere üye olarak bu tür siyasete katılmayı, kadınlar doğalarına ve zaman gereksinimlerine daha yakın buluyorlar.

Kadınların katılımı tüm alanlarda, muhalefetten uluslararası savaş siyasetine kadar görülebilir, kadınlar savaşa karşı siyah harekette, İtalya'ya gelen göçmenlerin uyumu için İtalyan ve göçmen kadınlar gruplarının girişimlerine kadar yer almaktadır.

Bu tür siyaset, yasallığını sivil geleneklerden alarak kurumsallaşma eğilimi göstermekte, temsili siyaset yerine karşılına alıp çözmeye çalıştıkları sorunların somutluğundan yola çıkmaktadır (Del Re, 1996:176-177).

Öyle inaniyorum ki, bu üçüncü sektör adı verilen olguyu tanımak ve kuvvetlendirmek kadın dostu bir ortamda kadınların siyasal yaşama katkı yapmalarını sağlamak için gerçekçi bir yöntem oluşturacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

S. Bassnet, "Radikal demokrasi ve feminist söylev: Fransa vakası" D. Dahlerup'ta (ed), *Yeni Kadın Hareketi, Avrupa ve ABD'de Feminizm ve Siyasal Güç*, Londra, Sage Publications, 1986.

G. Colombo (ed), *Donna nella Politica*, Milano, Franco Agnelli, 1994.

M. Duverger, *Kadınların Siyasal Rolü*, UNESCO, Paris, 1965 G. Colombo'da (ed), *Donna nella Politica*, Milano, Franco Agnelli, 1994.

R. Inglehart, "La nuova partecipazione nelle società post-industriali" *Rivista Italiana di Scienza Politica* da, XVIII, n.3, Aralık 1988.

G. Kaplan, *Çağdaş Batı Avrupa Feminizmi*, Londra, Allen & Unwin, 1992.

R. Putnam, *Demokrasi ile Modern İtalya'da Sivil Geleneklerin İşletilmesi*, Princeton University Press, 1994.

A. Del Re ve Jacqueline Heinen (ed), *Quale Cittadiananza per le Donne? La Crisi dello Stato Sociale e della Rappresentanza Politica in Europa*, Milano, Franco Agnelli, 1996.